

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

553 פ"ק חקת תש"פ י"ג א"ל י"ג
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: מרים הנביאה ובאר האמונה

אותו הילד, דהיינו שגוף ונשמת הילד היא נתבררה על ידי אביו ואמו של הילד מן אותם השבעה מלכים והואיל ומתברר משם גופו ונשמתו וכל דברי העולם הזה הם נמצאים באותם השבעה מלכים, לכן מתברר עמו חלק השייך של עושר או של פרנסה או של חכמת התורה, וקונים אותם אביו ואמו עד שיזכה וייקח אותם מהם לאחר זמן, אבל יש שלוקחים האב והאם זה היתרון של העלאת המ"ן של הילד מעת התחלת העיבור, ויש אחר מעט חודשים של משך זמן העיבור ויש בעת הלידה, ויש לאחר זמן הלידה, וזה אמרו אותם רז"ל במתק לשונם "בא זכר לעולם בא ככרו עמו". וזה שאמרו רז"ל גם כן אל תיקרי בנייך אלא בונייך, רוצה לומר בנייך הם הבונים אותך ועושים לך בנין. דהיינו יתרון העושר או של פרנסה או של דבר אחר. וזה הדבר הוא מנוסה אצל כל באי עולם כולם. ואם יזכור אדם יראה בעצמו שהיה אצלו יתרון אזיה דבר בכל עת היוולדו של ילד אחד מילדיו, ואם לא יזכור ויכחיש הדבר יתן דעתו עליו מכאן ואילך, ואין צריך ראיות לדבר המנוסה, ודי בזה ופשוט. ע"כ.

כמו כן, נולדה חולה, כמסופר בגמ' (סוטה יב. וברש"י): "יריעות" זו מרים, ולמה נקרא שמה יריעות? שהיו פניה דומים ליריעות, כלומר, שלא היה בהם מראה אדמומית, אלא מחמת חוליה היתה ירקרוקת כיריעות שאינן צבועות. ומוסיפה הגמרא שם ואומרת שנקרא שמה "עזובה" ולמה? ולמה נקרא שמה "עזובה"? שהכל עזבוה מתחילתה (שעזבוה כל בחורי ישראל מלישא אותה, שמתחילה חולנית היתה, רש"י).

מחמת חוליה אף בחור לא רצה להתחתן עמה. אכזבה אחר אכזבה. איזה קושי נורא הוא. בתו של עמרם מנהיג ישראל, אף אחד אינו רוצה להתחתן עמה. חלק מהבחורים טענו, בגלל מחלותיה. חלק טענו, שאולי יש לה מזל רע, שהרי מיד עם לידתה החל השעבוד הקשה של מצרים.

אחר למעלה מחמישים שנה של צער וסבל, כלב הצדיק נושא אותה לאישה אך ורק לשם שמים. כפי שאומרת הגמרא בסוטה (יב.): "ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה", אשחור זה כלב, ולמה נקרא שמו אשחור? שהושחרו פניו בתעניות (שקיבל עליו תעניות הרבה שינצל מעצת מרגלים, רש"י). "אבי" שנעשה לה כאב

מרים הנביאה - אחת משבע נביאות שעמדו להן לעם ישראל. כדברי הגמרא במסכת מגילה (יד.): שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר.

על הפסוק במיכה (פרק ו' פסוק ד'): "כִּי הֶעֱלִיתִךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבְּיַת עֶבְדִּים וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אֹהֶרֶן וּמָרְיָם". כתב רש"י בשם התרגום: "את משה אהרן ומרים" - ת"י משה לאלפא מסורת דינין ואהרן לכפרא על עמא ומרים לאוראה לנשיא. ע"כ.

הרי לנו, כי מרים הנביאה היתה מנהיגה של נשות ישראל במדבר.

כאשר ישראל נלחמו בעמלק, עמד משה בתפילה ורצה שיהיו שלשה בתפילה, לשם כך לקח עמו את אהרן ואת חור בנה של מרים לראש הגבעה. מדוע לקח דווקא את חור ולא למשל את נדב ואביהו? כותב המהר"ל (גור אריה פרשת בשלח), מפני שחור הוא בנה של מרים, ובזכות משה ואהרן ומרים ינצחו האויב, כי הם שלשה רועי ישראל, ולפיכך בחר בחור שיש לו את זכותה של אמו מרים.

זכויות רבות היו לה למרים, אולם חייה היו לכאורה לא קלים כלל. מגלה לנו המדרש (פסיקתא דרב כהנא פסקא ה) כי סיבת שמה "מרים", לשון מרירות, משום שמיד עם לידתה החל השעבוד הקשה והמר במצרים. וז"ל: אמר רבי תנחומא: עיקר שיעבודם של ישראל לא היה אלא שמונים ושש שנה משעה שנולדה מרים. ולמה הוא קורא מרים? אמר רבי יצחק לשון מרור, כמה דאת אמרת "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר" (שמות א, יד).

[מן הראוי לציין מה שכתב חכם סלמאן אליהו זצוק"ל בספרו כרם שלמה (ח"ג דף ק"ז במהדורה הישנה) וז"ל: עת דודים לגלות סוד זה, אשר הרגשתו בתחתונים אצל בני אדם, כי כל זמן שמולידים בן אחד, מוכרח הוא שמביא עמו, פירוש, עם הילד לצורך אביו ולצורך אמו דבר אשר לא היה להם עד עתה, והוא או דבר של עושר או דבר של חכמת התורה ועבודה ביראת ה' כל אחד כפי זכותו. וזהו פירוש העלאת המ"ן לצורך אביו ואמו, ולהמשיך להם מוחין כי מיתר אצלם דבר אשר לא קנו אותו עוד כי אם עכשיו על ידו ובימיו. ואם נשאר הילד קיים אז אותו דבר שהמשיך לצורך אביו ואמו גם כן נשאר קיים אצלם ואם בר מינן נסתלק אותו הילד אז גם אותו דבר נסתלק מהם והדבר הזה הוא מן הבירורים של שבעת המלכים של חלק

(- להתעסק בה ברפואות ומזונות הצריכין לחולה, רש"י).
"תקוע" שתקע את לבו לאביו שבשמים.

ולבסוף זכה כלב כי התרפאה מרים ואף התייפתה.

כפי שממשיכה הגמרא: "היו שתי נשים" נעשה מרים כשתי נשים, "חלאה ונערה" לא חלאה ונערה הואי אלא בתחילה חלאה ולבסוף נערה (-חלאה - חולי. ולבסוף נערה - שנתרפאה מחליה וחזרה בתואר פנים כנערה. רש"י). "ובני חלאה צרת וצהר ואתנן" צרת שנעשית צרה לחברותיה, "צרה" שהיו פניה דומין כצהרים. "אתנן" שכל הרואה אותה מוליק אתנן לאשתו". עכ"ד הגמרא.

ובכל זאת על אף חוליה, על אף שהיא עזובה ואין מי שרוצה להתחתן עמה. היא זו שעומדת בעוז ובעוצמה מול פרעה, מלך אכזר השוחט תינוקי ישראל בבוקר ובערב, עבורו דם יהודי הוא הפקר, ולעומתו מרים מגלה רחמנות ייתר, ממשיכה לעזור ליילד את ילדי ישראל נגד רצונו של פרעה. מספקת להם מים ומזון, היא זו שמלמדת את עם ישראל יראת ה': "ותיראנה המיילדות את האלהים".

ונאמר (שמות א', ט"ו): "וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִלְדֹת הָעִבְרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאֵחָת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשְּׂנִית פּוּעָה". כתב רש"י: שפרה - זו יוכבד על שם שמשפרת את הולד. פועה - זו מרים על שם שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה (שם) פועה לשון צעקה כמו (ישעי' מב) כילדה אפעה. ע"כ.

אולם במדרש (שמות רב א, ג) מובא ביאור אחר לשם "פועה": 'פועה, שהיתה מפיעה את התינוק כשהיו אומרים מת'. ופירש המהרז"ו, שהכוונה שהיתה מאירה באור החיים בתפילתה. והיינו שכשהיה נולד חולה ועומד למות, היא התפללה עליו שיחיה.

שוב מרים עם גודל אמונתה, גם כאשר נולד תינוק, שאין לו סיכוי רב לחיות, אבל היא מתפללת מתחננת ומבקשת, שתינוק זה יחיה.

נוסף על כך, על אף שהמשענת היחידה שלה היה אביה עמרם, כאשר עמרם מגרש את אשתו בעקבות גזירתו של פרעה, היא לא מהססת ובאמונה תמימה פונה לאביה ואומרת לו: "אבא, גזרתך קשה מגזירת פרעה. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה על הזכרים ועל הנקבות. פרעה לא גזר אלא בעולם הזה, ואתה גזרת בעולם הזה ובעולם הבא. פרעה רשע הוא גזרתו ספק מתקיימת, ואתה צדיק וגזרתך על כל פנים מתקיימת". ועמרם שומע בקולה עמד והחזיר את אשתו. עמדו כולם והחזירו נשותיהם.

ובאמונה אמיתית וחזקה היא מתנבאת (מגילה יד): "מרים הייתה מתנבאת ואומרת: עתידה אמי שתלד בן, שמושיע את ישראל מיד מצרים. וכיוון שנולד משה, נתמלא הבית כולו אורה. עמד אביה ונשק על ראשה. אמר לה: בתי, נתקיימה נבואתך".

וגם כאשר לכאורה, משהו משתבש, נראה כי היא טעתה, ומשה נזרק אל היאור - אל המות. היא לא מתייאשת וממשיכה להאמין. "וכיוון שהטילוהו ליאור, עמד אביה וטפחה על ראשה. אמר לה: בתי, היכן נבואתך? וזהו שנאמר: 'ותתצב אחותו מרחק לדעה מה יעשה לו'. לדעת מה יהיה בסוף נבואתה".

אומר האלשיך הקדוש (שמות פרק ב'): מהראוי שיאמר מה יהיה מהנער. אך הנה אמרו רבותינו ז"ל (סוטה ג), שטרם יולד, התנבאה ותאמר לאביה ולאמה, הנה בן תלד אמי שיושיע את ישראל. וכשהושם ביאור, טפחה על ראשה ואמרו לה: היכן נבואתך? והנה אין ספק כי עונדה מתחזקת באמונת נבואתה, על כן אומר הכתוב כי הנה ידעה בודאי שיעשה לו נס, אלא שלא ידעה מה יהיה הנס.

וזהו אומרו "לדעה מה יעשה לו", כלומר מה יהיה הנס אשר יעשה לו. עכ"ל.

ומובא במדרש אשת חיל (משלי פרשה ל"א, סימן ל"ו): "חגרה בעוז מתניה", זו מרים שקודם שנולד משה אמרה: עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל, כיון שנולד וכבד עליהם עול מלכות, עמד אביה וטפחה על ראשה, אמר לה היכן נבואתך? ועמד וירק בפניה, ועם כל זאת היא מתאמצת ונבואתה, דכתיב "ותתצב אחותו מרחוק".

מרים בחוכמתה ובאמונתה משנה את ההיסטוריה. המסר הוא מכאן ולדורות: לא להתייאש, לא משנה מה המצב החיצוני, עם ישראל לא יצטרף לאלה שמנסים להשמיד אותו. אלא ינסה בכל תנאי ובכל הנסיבות להמשיך ולהתקיים.

"וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אָחוֹת אֶהֱרֹן אֶת הַתָּף בְּיָדָהּ וַתִּצְאֶנּוּ כָּל הַנְּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבְמַחְלֹת" (בשלה ט"ו, כ).

מרים היא זו שלקחה את התוף ויצאה להודות לקב"ה על קריעת ים סוף, והובילה אחריה את כל הנשים להודות ולהלה לבורא עולם על הניסים והנפלאות שעשה עמנו.

ומהיכן היה לה תוף?

מגלים לנו חז"ל במכילתא דרבי ישמעאל (בשלה, מסכתא דשירה, פרשה י) שמגודל אמונתם שידעו שעתידים להיגאל דאגו להצטייד בהם מבעוד מועד, טרם היציאה: "את התוף בידה, וכי מנין היו להם לישראל תופים ומחולות במדבר אלא הצדיקים היו מובטחים ויודעים שהקב"ה עושה להם נסים וגבורות עת שיוצאין ממצרים והתקינו להם תופים ומחולות".

אלא שכשהודיעו לעם שהוא עומד לצאת ממצרים אמרה לעצמה ודאי אזדקק לתוף זה להודות על דברים גדולים.

וזהו שנאמר: "וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אָחוֹת אֶהֱרֹן אֶת הַתָּף בְּיָדָהּ וַתִּצְאֶנּוּ כָּל הַנְּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבְמַחְלֹת", בחרה מרים את התוף, ובחרו הנשים את "התופים והמחולות", התוף צורתו עגולה, וכן ה"מחול" הוא ריקוד בצורת מעגל. אשר עניינו להורות כי "גלגל חוזר בעולם" (שבת קנא:). ואף אם עתה יש קושי וצער, כדוגמת מרים בתחילה חייה, שעבוד ומרירות לעם ישראל, צער ויסורים לה באופן פרטי, והנה עכשיו הורם קרנה, זכתה להינשא אל כלב הצדיק ולזכות לבן צדיק כמו "חור". לפיכך, אל תאבד את התקוה רק תאמין בבורא עולם.

מעתה נבוא ונבאר מדוע זכה כלל ישראל בזכות מרים ל"באר". כמובא במסכת תענית (ט): שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן: משה אהרן ומרים. ושלוש מתנות טובות נתנו על ידם ואלו הן: באר ענן ומן. באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה. מתה מרים נסתלק הבאר, שנאמר "ותמת שם מרים", וכתיב בתריה "ולא היה מים לעדה" וכו'. [ובדרך רמז כתב החתם סופר בדרשותיו (עמ' רצו) "ההפכי הצור אגם מים" סופי תיבות מרים, לרמז שהבאר היה בזכות מרים. "חלמיש למעינו מים" סו"ת משה עה"כ, כיון שחזרה בזכות משה].

ועמדו המפרשים לבאר מה היתה הזכות של מרים אשר על ידה קיבלו ישראל את הבאר. רבינו בחיי כתב, שהיה לה זכות המים ממשה, שנאמר "ותתצב אחותו מרחוק". ואילו במדרש (במדב"ר) מובא, מחמת שאמרה שירה על הים, שנאמר "ותען להם מרים שירו לה", ובמי באר "אז ישיר ישראל את השירה הזאת". ובאמרי יושר (על המד"ר) פירש הכוונה, דזהו שאמרו "עלי באר ענו לה" - בעבורה, כלומר בזכות מרים.

ולפי דרכינו יש לומר, כי בא"ר ראשי תיבות "בידך אפקיד רוחי", עניינו אמונה. בזכות אמונתה של מרים,

מהיותה ילדה קטנה ועד זקנה ושיבה בוטחת ומאמינה בישועתו של בורא עולם, היא זו שממשיכה ישועה גם לכלל ישראל ובזכותה שותים מים ארבעים שנה.

והנה, הקשה הגאון רבי שלמה קלוגר ע"ה, כיצד נהנו עם ישראל במדבר מבארה של מרים ומהמן? הרי מבואר בגמרא בתענית (כא: כד.) דאסור להנות ממעשה נסים, שהיה מעשה באלעזר איש בירתא שנעשה לו נס ונתמלא כל אוצרו חטים, ואמר לבתו: 'העבודה הרי הן הקדש עליך', וכפי שביאר רש"י, משום דאסור להנות ממעשה נסים כי מנכין לו מזכיותיו, ולפי"ז קשה כיצד נהנו עם ישראל ממי הבאר ומהמן.

ונראה ליישב, הגמרא במסכת שבת (נג:) מביאה, מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה, והניק את בנו, אמר רב יוסף: בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה, א"ל אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה, שנשתנו לו סדרי בראשית.

וביאור מחלוקתם דלרב יוסף שריא להנות ממעשה ניסים ואדרבה מי שנעשה לו מעשה נס זה מוכיח על גדלותו ששינו את הטבע בשבילו, ואילו לפי אביי אסור להנות ממעשה ניסים ולכן זה שינוי ממעשה בראשית ומצריך זכויות ולכן מנכין לו מזכיותיו.

ומאיך מצינו בפסחים (סו:) בענין נעילת דלתות העזרה בבית המקדש בזמן שהיו מקריבים קרבן פסח, נחלקו אביי ורבא, אביי אמר: ננעלו תנן, רבא אמר: נועלין תנן. מאי בינייהו? איכא בינייהו למסמך אניסא. אביי אמר: ננעלו תנן, כמה דעיילו מעלו - וסמכין אניסא. רבא אמר: נועלין תנן, ולא סמכין אניסא...

ולכאורה כיצד אביי אשר במסכת שבת מגנה את מי שנעשה לו נס, במסכת פסחים סומך על הנס?

אלא על כרחך שונה מקום בית המקדש מאדם פרטי, הרי "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש" (מסכת אבות ה, ה), לפיכך בבית המקדש סומכים על הנס, לעומת זאת, אדם פרטי אין לו לסמוך על הנס ומגונה הוא שנעשה לו ניסים, כי מנכין לו מזכיותיו.

לפיכך עם ישראל במדבר היו בבחינת מקום המקדש, ניסים רבים נעשו להם, כירידת המן, ענני הכבוד, "שְׁמַלְתָּךְ לֹא בִלְתָּה מְעַלְיָךְ וְרִגְלֶךָ לֹא בְצַקָּה זֶה אֲרֻבָּעִים שָׁנָה" (דברים ח, ד). לפיכך, ניתן לסמוך על הנס ואין מנכין לו מזכיותיו.

אולם על פי היסוד הנזכר בעניינה של מרים הנביאה, יש לומר תירוץ נוסף בהקדם המעשה עם רבי חנינא בן דוסא, כמובא במסכת תענית (כה:): "חד בי שמשי (ערב שבת) חזייה (ר' חנינא בן דוסא) לברתיה דהוות עציבא, אמר לה: בתי למאי עציבת? - אמרה ליה: כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן, והדלקתי ממנו אור לשבת. - אמר לה: בתי, מאי אכפת לך? מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק. תנא: היה דולק והולך כל היום כולו, עד שהביאו ממנו אור להבדלה", ע"כ.

ולכאורה יש לשאול, מדוע היתה עצובה הרי החומץ אינו חומר דליק ואם בכל זאת דלק על כרחך שנעשה לה נס וידלק החומץ?

אלא שבתו של רבי חנינא בן דוסא חששה, שמא מחמת הנס שנדלק החומץ, ינכו לה מזכיותיה. ועל כך השיב לה רבי חנינא בן דוסא, אם את מאמינה שאצלו יתברך אין הבדל בין נס לטבע, וכשם שהשמן יכול לדלוק אף חומץ יכול לדלוק, בזה יכול לסמוך על הנס ואין מנכין לו מזכיותיו.

על פי זה יש לומר, מרים הנבואה בגודל אמונתה ובטחוניה בה', השפיעה על כל כלל ישראל להאמין שאצלו

יתברך אין הבדל בין טבע לנס, ואין הבדל בין מים הנובעים מן האדמה ליוצאים מן הסלע, ואין הבדל בין לחם הצומח מן האדמה ליורד מן השמים, על ידי אמונה זו, ניתן לסמוך על הנס ואין מנכין לו מזכיותיו.

לסיום, המהרש"א (תענית דף ט.) כותב בענין הבאר וז"ל: ...דהיינו, הענן לשמירה מאויבים, המים לשתות ולגהץ מלבושיהם, המן במקום לחם לאכול, כי הצדיקים מסתפקים במועט. ע"כ.

וצריך ביאור, שרש"י (דברים ח, ד) עה"פ "שְׁמַלְתָּךְ לֹא בִלְתָּה מְעַלְיָךְ" וז"ל: ענני כבוד היו שפין בכסותם ומגהצים אותם כמין כלים מגוהצים, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם כלבוש הזה של חומט שגדל עמו. ע"כ.

וצריך ביאור, אם עננים היו מגהצים את בגדיהם מה הצורך בגיהוץ של הבאר?

ונראה לומר, כי היו כאלה שמחמת חטאם פלט אותם הענן, כמו שכתב רש"י על הפסוק (כי תצא כ"ה, י"ח): "אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדַרְךְ וַיִּזְנַב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֶתְרִיךְ". וז"ל: חסרי כח מחמת חטאם שהיה הענן פולטן. ע"כ. ומחמת שפלט אותם הענן, לא היו העננים מגהצים את בגדיהם, ואותם אנשים הבאר היה מגהץ את בגדיהם.

כלומר, אותם אנשים אשר מחמת גודל רשעותם, אהרן הכהן זרק אותם, היתה מרים הנביאה ברחמנותה אוספת אותם ומטפלת בהם.

פרה אדומה

פרשת השבוע - פרשת חוקת פותחת בענייני טהרת פרה אדומה המטהרת את הטמא החמור ביותר - אבי אבות הטומאה "טמאי מתים".

לפיכך סגולת פרשה זו להביא טהרה ללומד ענייני הפרה.

וכפי שכתב השפתי כהן (ר"פ חקת): "לאמר" "לאמר" ב' פעמים, לומר שבזמן שהיה בית המקדש קיים - עשיה. ובזמן שאין בית המקדש קיים - אמירה. פירוש, שיקראו פרשה זו בכל דור ודור ואני מעלה עליהם כאילו עשאוה ושרפוה ונתחטאו באפרה... ולזה אמר "זאת חוקת התורה" לא חוקת הפרה, לומר שיקראו בתורה פרשה בכל שנה ושנה והיא מטהרת. ע"כ

וכך כותב גם בספה"ק מאור ושמשי (פרשת חקת): "הפרה שציוה הקב"ה ליקח הוא רק לטהר את האדם מטומאתו וזה היה בזמן המקדש אבל עתה בעוונותינו הרבים שחרב בית המקדש אין לנו טהרה אלא כשאנו לומדים ועוסקים בתורת פרה ובמצוותיה על ידי זה אנו נטהרין."

ומצינו, כי שבת קודש מצד עצמה מועילה מאוד לטהרה ולכפרה, וכפי שכתב אחד מן הראשונים רבינו חיים פלטיאל (בראשית ב, א) בשם זקנו מהר"ר שמואל מפליזא, וז"ל: הטעם שנאמר בוויכולו ג' פעמים "אשר", כנגד ג' פעמים "אשר" דכתיב בפרה אדומה (אשר אין בה מום, אשר לא עלה עליה עול, אשר ציוה), לומר, מה פרה מטהרת ומכפרת, אף שבת מכפר ומטהר כל עוונות. לפיכך צריך אדם לטהר עצמו בערב שבת לגלח שערוותיו וציפורניו, כדאמר נטוש והסר צפרניך בער"ש שנקראת כלה כי היכי דנתכפרו עוונותיך. ע"כ.

נמצא, כי השבת בה נקרא ענייני פרה אדומה, סגולתה מאוד לכפרה ולטהרה.

אם כן מן הראוי שנאמר איזה חידוש בענייני 'פרה אדומה', ויועיל הדבר שיחשב לנו כאילו עסקנו בה, ונזכה על ידי זה לטהרת הפרה.

יש להתבונן, מדוע נכתבה כאן פרשת פרה אחר מעשה קרח, אף שלפי הסדר פרשת פרה נאמרה ונעשתה ארבעה חדשים קודם לכן, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (גיטין ס:) שפרשת פרה נאמרה בראש חודש ניסן. ובירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה) אמרו, באחד בניסן הוקם המשכן, ובשני נשרפה הפרה. וא"כ מדוע נכתבה פרשת פרה אחר מעשה קרח. ומה גם שפרשת חוקת עוסקת בשנה האחרונה לשהותם של ישראל במדבר. ומדברת על פטירת מרים ואהרן שהיתה בשנה האחרונה?

ונראה לתרץ בהקדם קושייתו של בעל קרן לדוד, כיצד פרה אדומה באה לכפר על חטא העגל – 'תבוא האם ותקנח צואת בנה', הרי הגמרא במסכת יומא (דף סו:) אומרת, שכל מי שחטא בחטא העגל נענש, מי שחטא בעדים והתראה הרגוהו בני לוי בסייף, וכך הרגו שלושת אלפי איש. מי שחטא בעדים בלי התראה – מת במגפה, ומי שחטא בלי עדים ובלי התראה שמה מהמים שהשקה משה את ישראל עם עפר העגל שנטחן דק. ואם כן לאחר שלשת הבדיקות הללו, נשאר רק בני ישראל הזכים והנקיים שלא היה להם שום שייכות עם החטא העגל. ועל מה באה פרה אדומה לכפר?

ובעל קרן לדוד מתרץ, שעדיין היה בהם פגם של החטא, כיון שהיה בידם למחות ולא מחו. והגמרא במסכת שבת (נד:) אומרת, כל שאפשר לו למחות ולא מיחה – נתפס עליהם. יע"ש.

ונראה לומר בדרך אחרת, שהפרה אדומה באה ללמד, לבל ייכשל אותו יהודי שלא נכשל ולא חטא שיחשוב את עצמו לצדיק, וכמאמר הרה"ק רבי בונם מפשיסחא ז"ע על הפסוק (תהילים קמ"ו, ז' ח'): "עֲשֵׂה מִשְׁפָּט לְעֹשִׂיִם נְתִן לָחֶם לְיָעֲבִיבִים ה' מִתִּיר אֲסוּרִים, ה' פָּקַח עֵינָיו ה' זָקַף כְּפוּפִים ה' אָהַב צְדִיקִים", לכאורה מזכיר כאן "אסורים", "עורים" "כפופים", ומה שייך אל כליהם "אוהב צדיקים"? אלא אין לך פגם יותר גדול מי שחושב את עצמו ל"צדיק".

ואת זה באה הפרה לתקן, לבל יחשוב עצמו לצדיק, אלא שיידע שגם מי שלא חטא בחטא העגל, עדיין יש לו איזה משהו לתקן. כי "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא".

וכפי שהמגיד מקוֹזְנִיץ ז"ע בספרו עבודת ישראל מפרש את הפסוק (במדבר י"ט, ב'): "אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול" בדרך המוסר. מי שמשלה את עצמו שאין בו מום, שאין בו כל פגם והוא נקי מחטא, סימן שלא קיבל עליו עול מלכות שמים.

זה היה אף חסרונו של קרח, "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'", לא ראה חסרון בעצמו, ולכן דרשו את הגדולה, לכך נסמכה פרשת פרה אדומה המלמדת לבל יחזיק עצמו "צדיק", לתיקון לפרשת קרח.

עוד יש לתרץ, כתב הרמב"ן (במדבר י"ט-ב), כי פרה אדומה היא רמז על תורה שבעל פה שהיא "אדומה" ממידת הדין, לכן כתוב עליה: "זאת חוקת התורה", כי תורה שבעל פה חקוקה מתורה שבכתב, שכל הדרשות שבה יסודותן בקודש בתורה שבכתב. וזהו המקור למה שכתב רבינו בחיי (סם) שנמשך תמיד אחרי הרמב"ן: "ועל דרך הקבלה פרה אדומה רמז לתורה שבעל פה, מדת הדין הקשה".

והנה פרשת קרח עוסקת במלחמתו של קרח נגד נאמנותו של משה רבינו, ומשה רבינו הוא הראש של התורה שבעל פה, "הלכה למשה מסיני", אם היה מצליח קרח במלחמתו הרי שלא היתה עוברת התורה שבעל פה במסורה הלאה, לכן אחר שהקב"ה הכניע את מתנגדי משה רבינו, אפשר ללמוד את פרשת פרה אדומה שהיא כנגד תורה שבעל פה.

בפירוש רבנו אליקים למסכת יומא (ד.) כתב, שאפר הפרה של משה מעורב בשאר הפרות. הוא מפרש את המשנה בפרה פ"ג מ"א (המובאת בגמ' ביומא סם): 'ומזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם', וזו לשונו:

מכל חטאות - דבית המקדש לא איפשר בציר מב' פרות, אחת שעשה משה ואחת שעושים בכל עת, שאותה של משה צריכא שתהא קיימת לעולם, דכתיב ויקחו אליך - שלך תהא קיימת, ומאותה של משה מערבין באותה שעושים, ולהכי מזין עליהם דהיינו דומיא דמילואים דגמרינן מינייהו, דהא הואי הזאה במילואים.

כלומר, המשנה עוסקת בהזאות על הכהן השורף בימי פרישתו, אבל ההנחה שהיו שם כמה חטאות, או לפחות שתיים, מתבססת על דין אחר, שחובה לערב מאפר הפרה של משה בכל פרה ופרה. עניין זה מוזכר בקצרה גם ברש"י שם:

מכל חטאות שהיו שם – מכל פרה ופרה היו נותנין קצת למשמרת מן האפר בחיל, כך שנינו במסכת פרה, ואני שמעתי: אפר פרה של משה לא כלה.

וכי"ב ברש"י בפסחים (עח.): 'מכל חטאות - מכל אפרי הפרות שהיו במקדש, שאפר פרה של משה לא כלתה'.

ויש לומר שיש בזה רמז, כיון שפרה אדומה רומזת לתורה שבעל פה, ללמדנו, מה שמצינו בגמרא (שבת קא: סוכה לט.) ביצה לח: חולין צג.) שנהגו האמוראים לומר זה לזה: "משה שפיר קאמרת". וביאר השל"ה הקדוש (מסכת שבועות תורה אור אות לב), שכל תלמיד חכם יש בו ניצוץ של משה רבינו, כמבואר בתיקוני זוהר (תיקון ס"ט, דף קיב.) כי נשמת משה מתפשטת ומתלבשת בכל דור ודור בכל חכם שעוסק בתורה: "ואתפשטותיה הוא בכל דרא ודרא, בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא, עד שתין רבוא". וכן כתב רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע בספה"ק פרי צדיק פרשת שקלים (אות א') בשם האריז"ל: אמר האריז"ל על לשון 'משה שפיר קאמרת' דגדול הדור נקרא כן שהוא ניצוץ משה רבינו ע"ה עצמו המתגלגל בכל דור. ע"כ.

לפי המתבאר כי פרה אדומה מסמלת על תורה שבעל פה, יש לומר, שפרה אדומה של משה רבינו נמצאת בכל הפרות אדומות, ללמד, על משה רבינו שנמצא בכל הדורות אצל חכמי התורה שבעל פה.